

„вільний” і „невільничий” періоди його життя. В результаті була висунута гіпотеза: можна вважати повернення поета до творчої та громадської діяльності після першого ув'язнення подвигом.

Вони також провели опитування серед студентів інших груп з метою з'ясування їхньої думки щодо висунутої гіпотези. Результати оформляють у вигляді діаграми.

Кожен студент отримав можливість визначитися для себе з відповіддю на питання: як би я вчинив на місці поета, чи є в моєму житті місце подвигу?

В результаті такого виду роботи студенти вчаться аналізувати отриману інформацію і робити висновки. Протиставляти певні факти, висувати гіпотезу, розробляти моделі (ілюстрації, діаграми), щоб продемонструвати ставлення до висловленої думки, навчаються оформляти записи, дотримуючись правил орфографії та пунктуації. Збирати, систематизувати та відображувати інформацію, зібрану з різних джерел і розміщувати її в певному порядку. За допомогою комп'ютерних технологій вчаться презентувати звіт про результати роботи.

Висновки... За допомогою методу проектів у студентів розвиваються пізнавальні навички, уміння самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивається критичне мислення, формуються навички мислення високого рівня.

Результатом навчання стає вже не засвоєння знань, вмінь і навичок, а формування основних компетентностей, які забезпечують успіх практичної діяльності.

Важливою рисою проектного підходу є гуманізм, увага та повага до особистості учня, позитивний запал, спрямований не лише на навчання, а й на розвиток особистості студента.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ксензова Г. Ю. Перспективные школьные технологии. – М., 2001.
2. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. Уч. пособие. – М.: Народное образование, 1998.
3. http://visnyk.iatp.org.ua/visnyk/cat_article.
4. <http://ostriv.in.ua>.
5. www.ug.ru.

Аннотація

Т.В.Швец

Использование метода проектов на занятиях по украинской литературе

В статье показано преимущество инновационного метода, который способствует развитию у студентов познавательных и творческих навыков, умений ориентироваться в информационном пространстве, учит формулировать и решать проблему, – метода проектов.

Ключевые слова: *метод проектов, интеграция знаний, решение проблемы, проектная деятельность, информационное пространство, мультимедийная презентация, самостоятельность, ключевой вопрос.*

Summary

T.W.Shvets'

Use of the Method of Projects at Ukrainian Literature Lessons

The advantages of the innovation method which helps students to develop cognitive and creative skills, the ability to orient in the information space, instructs to formulate and to solve a problem – the method of projects has been revealed in this article.

Key words: *the method of projects, knowledge integration, problem solving, project activity, information space, multimedia presentation, self – consistence, basic question.*

Дата надходження статті

„09” січня 2008 р.

УДК 377.35 + 373.61 (045)

О.Л.ШКВИР,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

ПРОФЕСІОГРАМА МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ

У статті висвітлюється актуальність дослідження професіограми менеджера освіти; розкривається сутність дефініцій „професіограма”, „професіограма менеджера освіти”; подаються структурні компоненти авторської професіограми керівника навчального закладу.

Ключові слова: *професіограма, професіограма менеджера освіти.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Перехід загальноосвітньої школи на 12-річний термін навчання, модернізація змісту освіти, утвердження нових принципів управління навчальними закладами висувають нові вимоги до педагогів та менеджерів освіти. Водночас практика сучасної загальноосвітньої школи свідчить про втрату інтересу до своєї роботи, від 70% до 82,7% вчителів переживають стреси, нервові зриви, в емоціях 38,3% вчителів переважає апатія. Економічний фактор хоч і значний, але не є єдиним чинником такого стану в педагогічному колективі. Для однієї половини вчителів таким чинником є неналежні відносини з колегами, для другої – взаємини, стиль спілкування

та співпраця з керівниками шкіл [1]. Тому проблема підготовки нової генерації управлінців, здатних позитивно впливати на педагогічний колектив, проектувати та здійснювати навчально-виховну роботу відповідно до нових вимог, є надзвичайно актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Питанню вдосконалення професійної підготовки педагогічних кадрів присвячені праці І.Зязюна, Н.Кузьміної, В.Сластьоніна, А.Щербакова та ін. Теоретико-практичні аспекти діяльності менеджерів освіти досліджували О.Виговська, М.Гриньова, М.Захаров, Л.Хоружа, Р.Шакуров та ін. Однак у науковій літературі недостатньо розкрита проблема теоретичних засад підготовки майбутніх керівників навчальних закладів, професіограми майбутніх менеджерів освіти.

Формулювання цілей статті... Виникає необхідність розкрити зміст понять „професіограма”, „професіограма менеджера освіти”, представити структуру професіограми менеджера освіти.

Виклад основного матеріалу... Довгий час до управлінської діяльності не готували. Сьогодні відкриваються нові спеціальності у вищих педагогічних навчальних закладах з підготовки фахівців управлінської діяльності. У зв'язку з цим виникає і багато проблем, серед них: яким має бути зміст, методи, форми, засоби підготовки майбутніх менеджерів освіти.

Успішне розв'язання цих проблем забезпечується спільними зусиллями як викладачів, так і самих студентів, оскільки останні виступають не лише в ролі об'єкта навчання та виховання, але й суб'єкта, здатного до самоосвіти, самовиховання і саморозвитку. При цьому важливою педагогічною умовою організації роботи з підготовки до управлінської діяльності є наявність професіограми менеджера освіти.

Професіограма сучасного керівника навчального закладу – це основа організації підготовки майбутніх фахівців. Професіограма дозволяє передбачити конкретні шляхи, засоби, операції, завдання, критерії навчання і виховання студентів, удосконалити програму формування особистості майбутнього спеціаліста. Вона також є важливим засобом діагностичних та прогностичних процедур експериментальної роботи, коли вивчаються рівні професійного розвитку студентів і визначається якість ефективності їх підготовки. Викладач педагогічного закладу, спираючись на професіограму, визначає питання стратегії і тактики педагогічного процесу, спрямованого на формування тих професійно значущих якостей особистості, знань, умінь, які відображені в професіограмі. Для студента професіограма є орієнтовною основою планування та організації теоретичного і практичного самовиховання.

Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про існування різних тлумачень поняття „професіограма”. Так, згідно з філософським словником О.Грицанова, професіограма – це науковий опис виду праці та необхідних професійних якостей, що може використовуватись у профорієнтації, підборі кадрів та ін. [4, 695]. В.Сластьонін під професіограмою розуміє систему вимог до спеціаліста, яка матеріалізується у його професійній діяльності. Він стверджував, що професіограма замінює уявлення викладача і студента про випускника. Вона є моделлю випускника [3, 33-34]. І.Жерносек зазначає, що професіограма – це опис сукупності систематизованих, науково обґрунтованих структурованих теоретичних знань і практичних умінь, які об'єктивно необхідні особистості для виконання тієї чи іншої спеціалізованої діяльності або посадових функціональних обов'язків. Це також визначені моральні та психолого-фізіологічні риси, адекватні умовам праці і вимогам часу на конкретному історичному етапі розвитку суспільства [2, 8]. Цікавим є розуміння Г.Бордовським, В.Волковим, Ю.Кузнецовим та ін. сутності професіограми вчителя. Вони зазначають, що професіограма – це ідеальна модель діяльності особистості, котра розкриває основні функції педагогічної діяльності вчителя, вимоги до його особистісних якостей, знань і умінь, необхідних для виконання цих функцій з урахуванням специфіки навчального предмета, а також його самонавчання та саморозвиток з урахуванням потреб суспільства [3, 13]. Однак психолого-педагогічна література не дає завершеного визначення поняття „професіограма менеджера освіти”.

Важливо відзначити, що професіограма становить собою „відкриту систему” [3, 32]. Це означає, що в результаті розвитку суспільства, науки, техніки, культури структура, зміст і функції діяльності керівника, основні блоки знань і вмінь також будуть змінюватися.

А.Щербаков стверджує, що при оформленні професіограми необхідно всебічно вивчити сутність конкретної предметної діяльності, а також тих вимог, які вона висуває до особистості як суб'єкта цієї діяльності [5]. Тому нами були вивчені вимоги до діяльності сучасного менеджера освіти (діагностичні, прогностичні, проектувальні, координаційно-регулюючі, комунікативні, мотиваційні, емоційно-вольові, оцінні, когнітивні, мовні, моральні, фізіологічні, фізичні) та визначені блоки якостей, знань, умінь і навичок, якими він повинен володіти для здійснення професійних функцій. Це дало можливість розробити професіограму менеджера освіти. Під такою професіограмою ми розуміємо ідеальну модель діяльності керівника навчального закладу, котра розкриває основні вимоги до якостей особистості менеджера, професійних знань, умінь та навичок, необхідних і достатніх для виконання функцій керівника навчального закладу (рис.1).

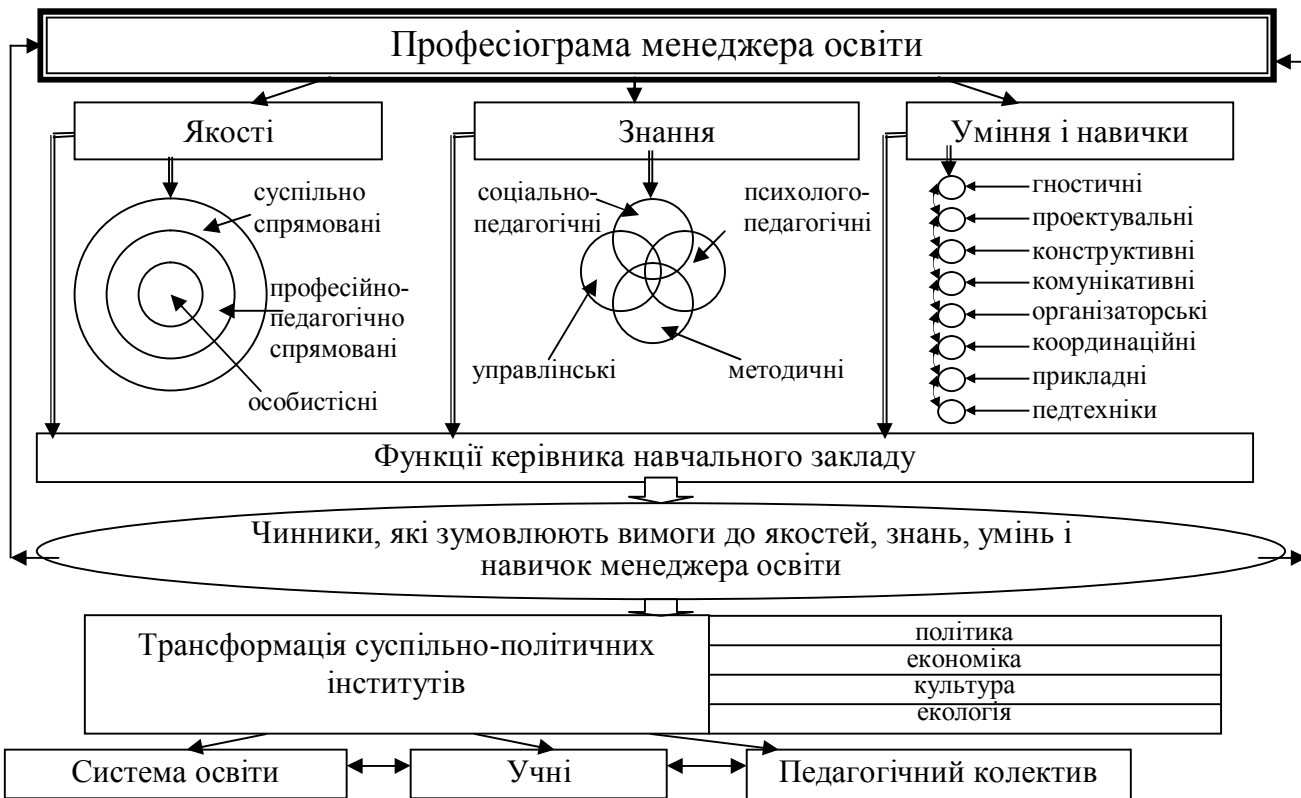

Рис.1. Професіограма менеджера освіти

Рис.2. Основні якості і властивості менеджера освіти

У педагогіці є аксіома: інтелект відточується інтелектом, характер виховується характером, особистість формується особистістю. Тому важливим компонентом професіограми менеджера освіти є особисті якості керівника. Усі особистісні риси керівника мають професійну значущість. Проте не можна уявляти собі образ менеджера освіти як деяку стандартну, незмінну модель. Ніщо людське йому не чуже. Однак молодому керівнику корисно мати орієнтири у вигляді бажаних властивостей характеру для самовиховання.

Аналіз сучасної педагогічної літератури та державних документів щодо властивостей керівника навчального закладу допоміг нам визначити основні якості і властивості менеджера освіти. Відповідно до теорії В.Галузинського і М.Євтуха, всі якості ми поділили на два блоки, а саме: суспільно спрямовані та професійно-педагогічно спрямовані. Водночас в межах професійно-педагогічних якостей ми вичленили ще п'ять груп: рефлексійні, організаційні, комунікативні, перцептивно-гностичні, експресивні. Такий підхід, на нашу думку, дає можливість чіткіше бачити і розуміти наявність великої кількості якостей та властивостей (рис.2).

На основі вивчення літератури ми виділили вісім блоків професійних умінь керівника навчального закладу.

Гностичні (аналітичні) – вміння аналізувати психолого-педагогічну літературу, умови, в яких здійснюється навчально-виховний процес, завдання, що стоять перед керівником навчального закладу, педагогічні ситуації і знаходити гуманні способи їх розв'язання; це вміння аналізувати й оцінювати результати управлінської діяльності, рівень розвитку педагогічного та учнівського колективів, узагальнювати і використовувати передовий педагогічний досвід.

Проектувальні – вміння прогнозувати, передбачати розвиток педагогічного колективу, прогнозувати власну систему педагогічної діяльності; вміння моделювати цілі, завдання, зміст, засоби управлінської діяльності.

Конструктивні – вміння планувати особисту діяльність для педагогічного керівництва; впроваджувати ставленицький, рольовий, діяльнісний, творчий, діалогічний, гуманістичний, особистісно зорієнтований, комплексний, науковий, конкретно-історичний, системний, полікультурний, національний, технологічний підходи шляхом використання ефективного змісту, засобів, методів форм та технологій управлінської діяльності; передбачати труднощі в навчально-виховному процесі; конструювати новітні засоби та прийоми взаємодії з підлеглими; вміння планувати роботу школи.

Комунікативні – вміння формувати гуманні співвідносини з учнями та педагогами на рівні співробітництва і співтворчості; створювати сприятливе виховне середовище для розвитку інтересів, здібностей, нахилів учнів; регулювати міжособистісні стосунки в педагогічному колективі; володіти методами позитивного впливу на Людину; здійснювати індивідуальний і диференційований підходи; вміння спілкуватися з учнями, батьками та вчителями; вміння захопити учнів та педагогів практичною діяльністю, використовуючи власний авторитет.

Організаторські – вміння стимулювати розвиток учнівського та педагогічного колективів; спільно з учителями та учнями організувати їх щоденну життєдіяльність, наповнюючи її цікавими творчими справами; сприяти накопиченню в учнів соціального досвіду, позитивних рис, контролювати і допомагати вчителям в організації навчально-виховного процесу; сприяти самовихованню і саморозвитку учнів і створенню умов для самореалізації дитини, вміння сприяти розвитку учнівського самоврядування, контролювати власну поведінку.

Координаційні – вміння налагоджувати постійні педагогічні стосунки з батьками вихованців і громадськістю, об'єднувати виховні зусилля вчителів, соціальних педагогів, психологів, вихователів груп подовженого дня; вміння вести педагогічну пропаганду.

Прикладні – вміння малювати, співати, грати на музичних інструментах, виразно читати, танцювати, користуватися технічними засобами навчання.

Педтехніка – вміння спілкуватися, володіння комунікативним впливом, керування власними емоціями; вміння зацікавити, переконувати, навіювати, стримувати, надихати, чітко передавати свій настрій, почуття і думки словом, мімікою та жестами; вміння володіти своїм голосом.

Висновки.... Розроблена професіограма менеджера освіти не стільки відображає окремі сторони і якості спеціаліста, скільки є еталоном спеціаліста, до якого необхідно прагнути в процесі практичної діяльності вищого навчального закладу. Вона дає можливість чітко уявити, яким має бути керівник сучасного навчального закладу, відповідно розробити зміст, форми, методи та визначити найоптимальніші шляхи підготовки майбутніх управлінців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Виговська О. Місія директора // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2002. – №1-2. – С.95-110.
2. Жерносек І. Професіограма директора школи нового типу: ліцею, гімназії, колеґіуму // Управління освітою. – 2004. – №92. – С.8-9.
3. Методические рекомендации и материалы к профессиограме современного учителя (методология и общая методика разработки) / Под ред. Бордовского Г.А. – Ленинград: ЛГПИ, 1987. – 63 с.

4. Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. – Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. – 896с.
5. Психология труда и личности учителя. Сборник научных трудов. Выпуск 1. / Под ред. проф. А.И. Щербакова. – Ленинград, 1976. – 134 с.

Аннотация

О.Л.Шквыр

Профессиограмма менеджера образования

В статье рассматривается актуальность исследования профессиограммы менеджера образования; раскрывается сущность дефиниций „профессиограмма”, „профессиограмма менеджера образования”; представлены структурные компоненты авторской профессиограммы руководителя учебного заведения.

Ключевые слова: профессиограмма, профессиограмма менеджера образования.

Summary

O.L.Shkvyr

Professiogram of the Manager of Education

The actuality of the problem of preparation of the future managers of educational institutions, the importance of exploration of professiogram of the manager of education is revealed in the article; the essence of the definitions “professiogram”, “professiogram of the manager of education” is lighted out; schematic representation of structure of the professiogram of the manager of educational institution is presented.

Key words: professiogram, professiogram of the manager of education.

Дата надходження статті

„15” травня 2008 р.

УДК 37.012+910.1 (045)

І.М.ШОРОБУРА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

ПРОБЛЕМИ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ КУРСІВ

У статті висвітлюються питання полікультурного виховання старшокласників у процесі вивчення географічних курсів. Аналізується побудова географічних курсів у старшій школі. Розглядаються проблеми полікультурного виховання старшокласників у процесі вивчення географічних курсів та можливі шляхи їх розв'язання.

Ключові слова: полікультурне виховання, шкільна географічна освіта, природничі дисципліни.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Географічна освіта – важливий чинник, який допомагає становленню громадянина України. Географія як шкільний предмет сьогодні зорієнтована на формування широкого спектра світоглядних знань, умінь, компетентностей, що сприяє соціалізації особистості, підготовці її до життя в полікультурному середовищі.

В Україні створено правове поле, в якому освіта, зорієнтована на концептуальний принцип поліетнічності і полікультурності, знайшла своє відображення у певній системі державних законів України. Наявні основи правового регулювання полікультурних процесів переконливо засвідчують, що українська держава, активно розвиваючи демократію, і надалі створюватиме відповідні юридичні умови для розвитку освіти з урахуванням оптимального балансу інтересів різних національностей, їхньої інтеграції в українське суспільство.

Важливість полікультурного виховання підкреслюється в сучасних концепціях освіти й виховання в Україні. Так, у Державній національній програмі „Освіта” (Україна ХХІ століття) особлива увага приділяється прищепленню шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій всіх народів, що населяють Україну; у Національній доктрині розвитку освіти в Україні в ХХІ столітті робиться акцент на формуванні особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється; на вихованні людини демократичного світогляду, котра поважає громадянські права й свободи, традиції народів і культур світу, національний, релігійний, мовний вибір кожної людини.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Аналіз розвитку освіти саме у контексті гуманістичної, культуровідповідної парадигми був предметом дослідження відомих зарубіжних учених (Дж.Бенкс, К.Грант, С.Ніето, М.Гібсон, Т.Кроул, С.Камінські, Д.Поделл, Р.Руеда, П.Прието, Г.Жиру, Ж.Гей, М.Хепберн, Л.Дерман-Спаркс, К.Слітер, К.Дорсет (США), Дж.Уайт, Дж.Хартлі, Д.Гілборн (Велика Британія), М.Вайнберг, В.Міттер, Т.Рюлькер, Дж.Хофф